

Posudek na disertační práci Mgr. Ivana Ramadana
„Středověká arabsko-islámská medicína: dějiny interpretací“
(Filozofická fakulta Západočeské univerzity v Plzni, Plzeň 2014, 223 s.)

Mgr. Ivan Ramadan se ve své disertační práci věnuje originálnímu, v tuzemských podmínkách naprosto ojedinělému a podle mého názoru i velmi zajímavému tématu: výkladovým pracem, které se mezi koncem 19. a počátkem 21. století věnovaly dějinám středověkého arabského (či muslimského) lékařství. Už samotná volba tohoto tématu vzbuzuje respekt a uznání, neboť zpracování této problematiky klade nesmírně vysoké nároky na samotného autora (především jazykové schopnosti, metodologická a terminologická preciznost, analyticko-interpretaci schopnosti i dovednost souhrnným způsobem syntetizovat, orientace v obecných dějinách i v úzké specializované oblasti dějin vědy atp.). Nutno hned úvodem poznamenat, že ne ve všech ohledech snese předložený text ta nejtvrďší kritéria hodnocení.

Doktorand svou práci rozvrhl do jedenácti částí, přičemž hlavní zkoumané období vymezené roky 1890 a 2010 rozdělil na čtyři třicetiletky (1890–1920, 1920–1950, 1950–1980, 1980–2010), které tvoří jádro práce a jsou obsahem kapitol 3–6. Těmto částem předchází stručný úvod (část 1) a věcné i částečně historické objasnění historiografických dichotomií internalismus x externalismus a anachronní x diachronní přístup k interpretaci dějin (část 2). V závěrečné části (část 7) jsou shrnuty hlavní teze z předchozích čtyř kapitol, načež následuje anglické a německé resumé (části 8 a 9), použité zdroje (část 10) a obrazová příloha (část 11).

Na předloženém textu je nutno ocenit zejména přehlednou strukturu, která sice může na první pohled působit schematicky a uměle, ovšem rozdělení na čtyři třicetileté bloky má své věcné dějinné-kontextuální zdůvodnění. Dalším ambiciózním a ocenění hodným počinem je snaha zmapovat historická pojednání nejen západní (euro-americké) tradice, ale také interpretace autorů, kteří pocházejí z muslimského prostředí, v němž působili rovněž středověcí lékaři, o nichž historikové 19.–21. století psali a píší. I v tomto případě se Mgr. Ivan Ramadan držel souměrného schématu, kdy pro každé třicetileté období představuje tři díla západní a tři práce východní provenience; výjimku tvoří pouze léta 1980–2010, kdy je nastíněn obsah pěti textů západního dějepisického původu.

Rozsáhlý zkoumaný materiál se doktorand rozhodl zkoumat pomocí čtyř interpretačních pilířů, které mu napomáhají k odhalení převažujícího metodologického uchopení středověkého arabského lékařství ve vybraných historických dílech. Jedná se o (a) rasistické, nadřazené pohlížení na dějiny arabsko-islámské medicíny; (b) stadiální pojetí dějin vědy; (c) konfliktní vnímání vztahu mezi náboženstvím a vědou a (d) role arabsko-islámské

vědy/medicíny jako pouhého přenašeče poznatků. Tyto interpretační pilíře jsou pak vsazeny do historicko-metodologických debat mezi internalistickým a externalistickým přístupem k dějinám vědění a mezi anachronní a diachronní nahlížení na vědeckou práci v dějinách.

Přes veskrze pozitivní dojmy z četby této disertační práce nemohu nezmínit několik poznámek nebo připomínek, které se mi zdají být více či méně důležité pro posouzení výsledného doktorského produktu Mgr. Ivana Ramadana:

1. Předmět zkoumání – za poměrně zásadní chybu považuji nezdůvodněný výběr představených autorů v jednotlivých třicetiletých obdobích. V závěru práce (s. 190) sice autor stručně naznačuje, že vodítkem pro selekci byla četnost odkazů na jednotlivá komentovaná díla, což však budí spíše rozpaky a další otázky (Jsou to skutečně ve všech případech ty nejvlivnější a nejužívanější práce? Podle jaké metodiky byla tato citovanost zkoumána? Je citovanost nutně odrazem vlivu? etc.)
2. Přístup k předmětu zkoumání, koncepce zpracování – práci vévodí deskriptivní charakter, který je autorem užit k představení určitých myšlenek a hlavních tezí traktovaných textů vybraných historiků/historiček. To je příčinou, že množství informací se v disertační práci opakuje, až to místy působí rušivě či únavně. Rovněž výše zmíněné vodítko pro charakterizaci jednotlivých probíraných výtvorů v podobě čtyř hlavních interpretačních pilířů, kolem nichž se točí doktorandův výklad, není jasně zdůvodněno (byly-li by vybrány jiné aspekty historických textů, pak by i závěry, typologie atp. byly bezpochyby jiné), což se mi zdá být poměrně zásadní nedostatek, neboť nechává zaznít otázku po zamýšleném cíli celé disertační práce. Zároveň se může vkrádat námitka, že se jedná o účelově vytvořené schéma, jehož podoba dopředu předpokládala očekávané závěry a v popisovaných historických pojednáních pak byla tato očekávání pouze nacházena.
3. Zjištěné závěry – s předchozími připomínkami souvisí i poznámka k samotnému vědeckému výsledku zkoumání či odbornému přínosu této disertační práce. Předložená zjištění jsou shrnuta především v závěru, kde je soustavně pojednáno o jednotlivých obdobích se zdůrazněním rozdílů (či podobností) mezi západní a východní historickou produkcí pojednávající o arabské středověké medicíně. K důkladnějším analýzám zde však nedochází, pouze jsou nastíněny hlavní trendy a motivy, jež dominují vybraným textům. Většina výsledků není překvapivých (v zásadě lze říci, že práce k nim jaksi samozřejmě směřovala) a ještě se nabízí pochybnost, zda by získaná zjištění byla skutečně stejná, pokud by byly zvoleny jiné texty (např. lze skutečně jednoznačně říci, že výkladový model o přenosu vzdělanosti ustupuje v posledních letech do pozadí? – viz s. 201; opravdu platí, že diachronní přístup v posledním období v dílech historiků vědy převládá? –s. 202 atp.).

4. Německé práce přeložené do angličtiny – samostatnou otázkou je vhodnost užívání anglických překladů prací německých historiků. Pakliže pro doktoranda jsou anglické texty srozumitelnější než německého originály, jak tvrdí (viz s. 2–3), možná stálo za zvážení omezit předmět výzkumu pouze na anglicky sepsanou produkci historických výkladů.
5. Terminologie, přepisy jmen – v práci jsem nenašel rozlišení mezi základními pojmy, které s tematikou historiografické studie souvisí v nejužší míře. Jde především o to, zda je rozdíl mezi dějinami a historií (resp. dějepisem), mezi historikem a historiografem, příp. dějepiscem. Zdá se, že doktorand užívá uvedené pojmy synonymně, což je jistě možné, ovšem u specializovaného odborného pojednání bych očekával, že tato zaměnitelnost pojmů bude explicitně uvedena či zdůvodněna. Zároveň považuji za nevhodné, aby dříve v textu použité pojmy (především související s islámem) byly vysvětleny až později v textu (navíc zpravidla formou poznámky pod čarou) a rozhodně by v práci tohoto typu měl být užitý jednotný způsob přepisu arabských jmen.
6. Citace – zvláště u přeložených pasáží z děl probíraných historiků by bylo čtenářsky vstřícnější, kdyby doktorand uvedl do poznámky pod čarou i originální znění přeloženého textu (stejnětak v případech zásadních tezí jednotlivých historiků, jež jsou v hlavním textu autorem disertace parafrázovány, resp. popisovány).

Na druhou stranu je nutno ocenit jazykovou úroveň předložené disertační práce (pomínil-li několik gramatických chyb a překlepů, kterých je však v text minimum) a, jak bylo zmíněno výše, průkopnický charakter této práce. Přestože se obecně domnívám, že disertační práce v tomto či příbuzném oboru by měla být po drobných úpravách publikovatelná jako odborná monografie, což pro tento konkrétní případ neplatí, neboť zásahů by patrně muselo být učiněno více, myslím si, že disertační práce Mgr. Ivana Ramadana *Středověká arabsko-islámská medicína: dějiny interpretací* je velice zajímavým a přínosným textem, jehož v tuzemském prostředí jedinečný charakter sice vykazuje některé problematické stopy, ale jako celek si zaslouží být **doporučen k obhajobě**.

Ostrava, 22. 12. 2014

Marek Otisk